

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 1521/21

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט א' שטיין
כבוד השופטת ר' רונן

המערער: בלוגרין ווטר טקנולוג'יס בע"מ

נ ג ד

המשיבים: 1. אוריס חומרים מתקדמים בע"מ
2. לוכסמבורג תעשיות בע"מ

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו
(השופט י' פרגו) שניתן ביום 4.1.2021 בת"א 44373-02-19

תאריך הישיבה: י"ט בכסלו התשפ"ג (13.12.2022)

בשם המערערת: עו"ד רענן בר זוהר

בשם המשיבה 1: עו"ד לימור קרוכמל

בשם המשיבה 2: עו"ד נעמי ארגמן שניצקי; עו"ד עוגל רבינוביץ'

פסק-דין

השופט א' שטיין:

1. בבסיס הערעור שלפנינו עומדת טענת המערערת, חברת בלוגרין ווטר טקנולוג'יס בע"מ (להלן: בלוגרין), לפיה הסכמים שנחתמו בינה לבין המשיבות – חברת אוריס חומרים מתקדמים בע"מ (להלן: אוריס) וחברת לוכסמבורג תעשיות בע"מ (להלן: לוכסמבורג) – מונעים מאוריס לעשות על שימוש בידע אותו פיתחה. בגדרי ערעור זה מבוקש ביטולו של פסק הדין בת"א 44373-02-19 אשר ניתן על ידי בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו (השופט י' פרגו) ביום 4.1.2021.
2. מקרה זה הוא מקרה נוסף אשר מתגלגל לפתחנו בו חוזים מסחריים ברורים שנכרתו בין צדדים המיוצגים היטב קובעים דבר אחד, אולם אחד הצדדים – המערערת,

בעניינינו-שלנו – פונה לבית המשפט לאחר-מעשה ומבקש שייקבע דבר אחר, שאינו תואם את מה שנכתב מפורשות בחוזה, וזאת נוכח "כוונת הצדדים", או "תכלית החוזה", כפי שהוא רואה אותן, וכן נוכח "הסכמות בעל-פה" שלטענתו סוכמו בין הצדדים מבלי להעלות על הכתב. כפי שקבענו במקרים אחרים, גם במקרה דנן יש "לדחות סיפורים כאלה בשתי ידיים ולהיצמד לדל"ת אמותיו של חוזה עסקי שתנאיו נכתבו בלשון ברורה" (ראו: ע"א 6652/19 אקספו ניהול בע"מ נ' שהם שמיר השקעות ופיננסים בע"מ, פסקה 5 לפסק דיני והאסמכתאות שם (12.6.2022)).

3. אקדים אפוא אחרית לראשית: לו תשמע דעתי, נדחה את הערעור שלפנינו בעיקרו, בכפוף להבהרה אשר תקבע כי הצדדים חבים חובת סודיות אהדדי.

הרקע לתביעה

4. בלוגרין היא חברה אשר בהתאם להצהרותיה פיתחה טכנולוגיה ייחודית בתחום הדברת אצות במאגרי מים. במהלך שנת 2014 ביקשה בלוגרין לקדם הליך לפיתוחה של תרכובת רכיבים חדשה להדברת אצות מים (להלן: המוצר), אולם עמדו לפניה שני חסמים: (1) לא היה לה את התקציב הדרוש להשקעה בפיתוח המוצר; וכן (2) לא היה לה ידע טכנולוגי מספק לשם פיתוחו של המוצר, ובפרט ידע טכנולוגי אשר יאפשר את ציפתו. במילים אחרות: בלוגרין אחזה ברעיון עסקי מבטיח, אולם לא היו בידיה הידע הטכנולוגי וכספים אשר נדרשו להוצאת הרעיון מן הכוח אל הפועל. נוכח האמור, פנתה בלוגרין ללכסמבורג, בבקשה שזו תסייע לה במימון הפיתוח ובאיתורם של גורמי מקצוע איתם ניתן יהיה לשתף פעולה בפיתוחו של המוצר.

5. במסגרת המגעים ביניהן החליפו בלוגרין ולכסמבורג שתי טיוטות הסכמים. הראשונה, שעל-פניו נראית מאוד "בוסרית", היא טיוטת הסכם מיום 23.3.2015, אשר נושאת את הכותרת "שת"פ ללכסמבורג ושקד [שקד] הוא שמה הקודם של בלוגרין – א.ש. – ציאנובקטריה" (להלן: טיוטת הסכם השת"פ). טיוטה זו מתעדת הסכמה בין לכסמבורג לבלוגרין בנוגע לפיתוחו של המוצר, אשר טרם גובשה לכדי הסכם מחייב. בהתאם לאמור באותה טיוטת הסכם, ללכסמבורג תשקיע 250,000 דולר עבור עשרה אחוזים ממניות בלוגרין. כן נקבע בטיוטת הסכם השת"פ, כי הידע שייצבר לשם פיתוחו של המוצר יהיה בבעלות בלוגרין, וכי ללכסמבורג תינתן "בלעדיות במסחור" של המוצר שיפותח. המסמך השני שהוחלף בין הצדדים הוא טיוטת הסכם מיום 18.6.2015, אשר נושאת את הכותרת "מזכר הבנות" (להלן: מזכר ההבנות) – תוכנו של מסמך זה מעיד גם הוא על המגעים שהתקיימו בין בלוגרין ללכסמבורג מתוך רצון לשיתוף פעולה בפיתוח מוצר להדברת אצות מים, וגם ממנו עולה שכוונת הצדדים הייתה שהידע שייצבר בפיתוח המוצר יהיה בבעלות בלוגרין. שני המסמכים האמורים לא נחתמו, ולטענת ללכסמבורג הם לא השתכללו לכדי חוזים מחייבים.

6. במקביל למגעים בין בלוגרין ללוכסמבורג פנתה לוכסמבורג, בידיעתה של בלוגרין, לאוריס – חברה בבעלותו ובניהולו של ד"ר יצחק יניב, בעל דוקטורט מהטכניון בתחום מדעים טכניים (להלן: ד"ר יניב) – במטרה שאוריס תערוך בדיקת היתכנות לפיתוח המוצר. פנייה זו נעשתה נוכח היכרות מוקדמת של לוכסמבורג עם ד"ר יניב, ואמונה ביכולתו לפתח את הידע הנדרש לפיתוחו של המוצר, בפרט בהיבט של הציפה.
7. בתחילת הדרך, נבחנה אפשרות לערוך התקשרות משולשת בין בלוגרין, לוכסמבורג ואוריס, אולם אוריס הסתייגה מכך נוכח חוסר היכרותה עם בלוגרין, והעדיפה בשלב ראשון להתקשר בהסכם עם לוכסמבורג בלבד. בהתאם לכך, נחתם ביום 30.4.2015 "הסכם כוונות – שת"פ לבדיקת היתכנות" בין אוריס ללוכסמבורג (להלן: הסכם בדיקת ההיתכנות). בהסכם נקבע כי הצדדים יפעלו לבחינת ההיתכנות לפיתוח השימוש בחומרים "לטיפול במים", כשהכוונה היא לאותו מוצר אליו התייחסו בלוגרין ולוכסמבורג במגעים ביניהן. בנוסף לקביעות בנוגע לאופן עריכת בחינת ההיתכנות, נקבע בהסכם זה כי "הצדדים ישמרו בסודיות על תוכן מסמך זה ו/או על כל מידע שיגיע אליהם בקשר לטכנולוגיה ו/או בקשר למו"מ עם גורמים שונים אחרים הקשורים למיזם". כמו כן נקבע בהסכם בדיקת ההיתכנות, כי ההסכם אינו מעניק ללוכסמבורג "זכויות כלשהן בטכנולוגיה שפותחה ע"י אוריס"; לבסוף, סוכם כי בחלוף 90 ימים מהשלמת עריכת הבחינות "יסכמו הצדדים הסכם לשת"פ בנושא באופן ישיר או באמצעות שקד בע"מ [כזכור, שקד הוא שמה הקודם של בלוגרין – א.ש.]. התחייבות הצדדים לשת"פ תפקע במידה ולא יגיעו הצדדים להסכם בפרק הזמן הנקוב".
8. בהתאם להסכם בדיקת ההיתכנות, החלה אוריס בעריכת ניסויים שונים, אשר גם בלוגרין לקחה בהם חלק מסוים, בעיקר בהיבט של התייחסות לתוצאות. התוצאות שעלו בבדיקות הראשוניות שנערכו על-ידי אוריס לא נשאו חן בעיני לוכסמבורג, וזו החליטה למשוך את ידיה מן המיזם. בהתאם לכך, ביום 27.8.2015, הודיעה לוכסמבורג לאוריס כי היא אינה מעוניינת להמשיך במיזם המשותף, הורתה לה להפסיק את עבודות הפיתוח, וביקשה ממנה לשלוח לה חשבונית בקשר עם העבודות שכבר נעשו.
9. לוכסמבורג ובלוגרין מסכימות שתיהן כי יש לראות בהשקעות אותן השקיעה לוכסמבורג בקשר עם הסכם בדיקת ההיתכנות, כהשקעה שבוצעה עבור בלוגרין. כן מסכימות לוכסמבורג ובלוגרין שכנגד השקעה זו של לוכסמבורג העבירה בלוגרין לידיה מניות של בלוגרין, כך שלוכסמבורג כיום, ולמצער במועד בו הוגשו סיכומי טענות הצדדים, הינה בעלת מניות מיעוט בבלוגרין.
10. לאחר שלוכסמבורג נסוגה מהמיזם, החל להתפתח קשר ישיר בין אוריס לבלוגרין במטרה להגיע למתווה מוסכם לשיתוף פעולה לפיתוחו של המוצר. בשלב ראשון, ביקשו בלוגרין ואוריס להעביר ביניהן סודות מסחריים, שיש בהם לסייע בפיתוחו של המוצר. בהתאם לכך, חתמו אוריס ובלוגרין ביום 13.1.2016 על הסכם שכותרתו

"Mutual Non-Disclosure Agreement" (להלן: הסכם הסודיות). בהתאם להסכם זה, בלוגרין ואוריס התחייבו לשמור בסוד כל מידע שיועבר ביניהן, ולא לעשות שימוש במידע כאמור שלא בהסכמת הצד שהעביר את המידע. יודגש כי הסכם הסודיות מנוסח בצורה ניטרלית. הוזה אומר: ההסכם מניח שכל צד יביא איתו מידע, ומחייב את מקבל המידע לשמור על המידע שקיבל, מבלי להחיל חובות מיוחדות בעניין זה על מי הצדדים.

11. ביום 19.2.2016 חתמו בלוגרין וד"ר יניב על "Finders Agreement", במסגרתו התחייב ד"ר יניב לספק לבלוגרין סיוע במציאת משקיעים תמורת עמלה מסוימת. מהתכתובות שצורפו על-ידי אוריס עולה שד"ר יניב פעל בהתאם להסכם זה, אם כי נראה שהחיפוש לא העלו פרי. בין כך ובין כך, הסכם זה אינו רלבנטי למחלוקת שלפנינו.

12. במהלך שנת 2016 החליטה בלוגרין, מטעמיה היא, לנתק את הקשרים עם אוריס לתקופה של כשנה. בשנת 2017 חידשה בלוגרין את הקשר עם אוריס, במטרה להביא לייצור מסחרי של המוצר. הצדדים בחנו מספר מתווים להתקשרות ביניהם, לרבות מתווה לפיו אוריס תפתח את המוצר החדש, ובלוגרין תרכוש מאוריס את הידע והטכנולוגיה שדרושים לייצורו של המוצר ותרשום פטנטים רלבנטיים על שמה (עם ציון שמו של ד"ר יניב כממציא). מסיבות שונות – ונדמה שבעיקר נוכח אי-הסכמה באשר לתשלום לו תזכה אוריס בתמורה למכירת סודותיה והידע שברשותה ושאותו תפתח – אוריס ובלוגרין החליטו שלא לחתום על הסכמים שכוללים את מכירת תוצרי הפיתוח. תחת זאת, החליטו השתיים להתקשר ביניהן בהסכמי ייצור בלבד. בהתאם לכך, חתמו אוריס ובלוגרין על שני הסכמים – בימים 30.3.2017 ו-18.6.2017 – אשר נושאים את הכותרות, בהתאמה: "הסכם ייצור" (להלן: הסכם הייצור הראשון), ו-"הסכם ייצור מס' 2" (להלן: הסכם הייצור השני; ובמאוחד: הסכמי הייצור), בהם התחייבה אוריס לספק לבלוגרין חומרים מצופים בתמורה לתשלום שתעביר לה בלוגרין. יצוין כי בהתאם להצהרתה של בלוגרין הסכמי הייצור נחתמו לאחר שהושלמו הליכי הפיתוח (ראו: פסקאות 49 ו-51 לסיכומי בלוגרין בערעור).

13. הסכמי ייצור אלה עומדים במרכז המחלוקת שלפנינו, ועל-כן אדרש להם באריכות בהמשך דבריי. כהקדמת המאוחר, אדגיש כי הסכמי הייצור מוצגים על ידי בהתאם לאמור בהם, ללא הוספות וללא פירושים. מדובר בעניין טריוויאלי, אך מצאתי לנכון להדגישו מאחר שטענתה המרכזית של בלוגרין – אשר מועלית לפנינו – היא כי עלינו לפרש את הסכמי הייצור, בניגוד לאמור בהם, באופן שיציגם כהסכמי פיתוח וייצור, אשר יוצרים יחסי מזמין (בלוגרין) – קבלן משנה (אוריס). לטענה זו ולטענות נוספות שנלוות אליה אדרש להלן.

14. להשלמת המסכת של ההתקשרויות בין בלוגרין לאוריס, אוסיף ואציין כי הצדדים חתמו גם על מסמך מיום 25.4.2018 שכותרתו "תוספת להסכם ייצור מה-18.6.2017" וכן על מסמך מיום 7.5.2018 שכותרתו "נספח תוספת להסכם ייצור מה-

18.6.2017". מסמכים אלה עוסקים בהיבטים יישומיים מסוימים של הסכמי הייצור ואינם נוגעים לענייננו.

15. אין חולק כי אוריס קיימה את חלקה בהסכמי הייצור, ובהתאם לאמור בהם ציפתה את החומרים השונים שנדרשה לצפות באמצעות הטכנולוגיה והמוצרים שפיתחה, והעבירה את החומרים המצופים לבלוגרין.

16. במועד שאינו ידוע, אשר קדם לחודש יוני 2018, נקשרה בלוגרין עם גורם שלישי וייצרה באמצעותו מוצר להדברת אצות מים, אשר היווה מוצר תחליפי למוצר אותו ייצרה אוריס. בית משפט קמא קבע, כעניין שבעובדה, כי בלוגרין תכננה שלא להמשיך את ההתקשרות עם אוריס ובשל כך התקשרה עם חברה אחרת שתחליף אותה – כל זאת, מבלי שהודיעה על כך לאוריס ובזמן שאוריס ממשיכה לפעול בהתאם להוראותיהם של הסכמי הייצור. כן קבע בית משפט קמא, כעניין שבעובדה, כי במסגרת ההתקשרות של בלוגרין עם אותו גורם שלישי הפרה בלוגרין את הסכם הסודיות, והעבירה לידי הגורם השלישי ידע שמקורו באוריס – זאת, ללא אישורה וללא ידיעתה של אוריס.

17. במהלך יוני 2018 – הווה אומר: אחרי שבלוגרין נקשרה עם גורם אחר לייצורם של המוצרים להדברת אצות מים, ועוד בטרם נודע הדבר לאוריס – קיימו אוריס ולוכסמבורג משא ומתן לרכישת הידע והטכנולוגיה, שרכשה אוריס במהלך פיתוח המוצר, על ידי לוכסמבורג. משא ומתן זה לא הוסתר מעיניה של בלוגרין, ודווח לה על-ידי מנהלה של לוכסמבורג, מר דדי לוכסמבורג. בלוגרין, שבאותה עת כבר נקשרה עם הגורם השלישי במטרה להחליף את אוריס, לא שבעה רצון מהתפתחות זו, וקיימה שיחות עם אוריס ולוכסמבורג – אשר כללו איומים בנקיטת הליכים משפטיים – במטרה להניא אותן מההתקשרות הצפויה. בסופו של יום, המגיעים בין לוכסמבורג ואוריס לא הבשילו לכדי הסכם. אקדים ואומר כי בית משפט קמא דחה את טענתה של אוריס לפיה איומיה של בלוגרין הם שמנעו את ההתקשרות בין לוכסמבורג לאוריס.

18. ביום 10.10.2018 שלחה בלוגרין לאוריס מכתב בו הודיעה לה כי היא רואה בהתקשרותה עם לוכסמבורג – התקשרות שכאמור לא יצאה אל הפועל – הפרה יסודית של הסכמי הייצור. נוכח זאת, הודיעה בלוגרין לאוריס על ביטול כל ההסכמים ביניהן, למעט הסכם הסודיות. כן טענה בלוגרין במכתבה, כי הזכות בידע ובטכנולוגיה שפיתחה אוריס במסגרת ההתקשרות שייכת לה, והזהירה את אוריס לבל תעשה כל שימוש בידע ובטכנולוגיה כאמור שאינו מאושר מראש על-ידה. ביום 24.10.2018 השיבה אוריס למכתבה של בלוגרין והודיעה לה כי היא מאשרת ומקבלת את החלטת בלוגרין לבטל את הסכמי הייצור, וזאת הגם שאוריס לא הפרה כל הסכם עם בלוגרין. כן טענה אוריס כי הזכות בידע שפותח על-ידה מצויה בבעלותה, ובבעלותה בלבד. במכתבה זה, דרשה אוריס מבלוגרין תשלום בגין חובות עבר בסך של כמה עשרות אלפי שקלים.

19. על עובדות אלה איש מבעלות הדין אינו חולק.

20. משסירבה אוריס להכיר בזכויותיה הנטענות של בלוגרין בידע שפיתחה ולהתחייב כי לא תסחור בידע זה, הגישה בלוגרין לבית משפט קמא את תביעתה ובה פרשה את עמדתה בנוגע לפרשנות ההסכמים אשר נכרתו בין הצדדים. לטענת בלוגרין, ההסכמים השונים שנכרתו בינה לבין אוריס, ובפרט הסכמי הייצור, קובעים כדלקמן: (1) כי כל תוצרי הפיתוח שיופקו בקשר עם יישומם של ההסכמים, לרבות ידע וטכנולוגיה שיפותחו על-ידי אוריס, שייכים לבלוגרין; וכן (2) כי חובת הסודיות אשר מוטלת על אוריס קובעת כי אוריס מנועה מלעשות כל שימוש בידע אותו צברה במהלך פיתוח המוצר, ללא אישורה של בלוגרין.

21. נוכח האמור, עתרה בלוגרין לקבלת הסעדים הבאים:

- "סעד הצהרתי לפיו הבעלות בתוצרי הפיתוח ו/או הידע של עבודת הנתבעת 1 [אוריס – א.ש.] עבור התובעת [בלוגרין – א.ש.], שייכים לתובעת".
- "[...] צו מניעה קבוע נגד הנתבעות 1-2 [המשיבות לפנינו – א.ש.] אשר יאסור עליהן לעשות שימוש כלשהו בתוצרי הפיתוח ו/או הידע של עבודת הנתבעת 1 [אוריס – א.ש.] עבור התובעת [בלוגרין – א.ש.]".
- "[...] צו עשה נגד הנתבעות 1-2 [המשיבות לפנינו – א.ש.] לפיו הנתבעות 1-2 ישמידו את תוצרי הפיתוח ו/או הידע של עבודת הנתבעת 1 [אוריס – א.ש.] עבור התובעת [בלוגרין – א.ש.], אשר נמצאים אצלן".

22. בכתב ההגנה מטעמה של לוכסמבורג נטען כדלקמן: בין לוכסמבורג לבין בלוגרין לא קיימת יריבות. ובפרט, המסמכים אשר הוחלפו בין לוכסמבורג לבלוגרין לא נחתמו, ולא השתכללו לכדי חוזה מחייב; שנית, נטען כי בלוגרין לא פירטה מהם ה"סודות מסחריים" ששייכים לה ושלוכסמבורג ואוריס אינן רשאיות לעשות בהם שימוש; ולבסוף, נטען כי תכליתה של התביעה היא למנוע מאוריס ולוכסמבורג להתקשר ביניהן, וזאת במטרה למנוע תחרות מבלוגרין.

23. בכתב ההגנה מטעמה של אוריס נטען כדלקמן: הסכמי הייצור הינם הסכמים בהם התחייבה אוריס לספק שירות עבור בלוגרין על בסיס הידע המקצועי שברשותה, ואין לראות בהם הסכמי פיתוח או "קבלנות משנה"; אוריס קיימה את חובותיה בהתאם להסכמי הייצור במלואם, ועל-אף זאת בלוגרין הודיעה על ביטולם של ההסכמים ללא כל עילה מוצדקת, ומבלי ששילמה לאוריס את אשר התחייבה לשלם על-פי הסכמים אלה; התנהלותה של בלוגרין מנעה את כריתתו של חוזה בין לוכסמבורג לאוריס, ובכך מנעה מאוריס הכנסה משמעותית; בלוגרין ממילא לא העבירה לאוריס כל ידע שנדרש לשם פיתוחו של המוצר.

24. ביחד עם כתב ההגנה הגישה אוריס כתב תביעה שכנגד ובו ביקשה סעדים כדלקמן: צו הצהרתי לפיו אוריס רשאית להשתמש בחומרים ובתהליכים שפיתחה אגב קיומם של הסכמי הייצור; פיצוי בסך 2,000,000 ש"ח בגין אובדן הכנסות מההסכם שלא נכרת עם לוכסמבורג; פיצוי בסך של 29,921.60 ש"ח בהתאם להתחייבויותיה של בלוגרין על פי הסכם הייצור השני; פיצוי בסך של 12,000 דולר ארה"ב בהתאם להתחייבות מנכ"ל בלוגרין לאוריס.

25. בשלב הצגת הראיות, בלוגרין בחרה למקד את ראיותיה בשני היבטים: (1) העדת גורמים שונים מטעמה שהצהירו כי בין בלוגרין לאוריס סוכמו הסכמות בעל-פה אשר היו שונות מהאמור בהסכמים שנחתמו; וכן (2) הצגת ראיות לפיהן בלוגרין השקיעה כספים בפיתוח המוצר והייתה מעורבת בצורה זו או אחרת בפיתוחו. מנגד, העיד ד"ר יניב מטעמה של אוריס כי לא היו הסכמות אשר חרגו מההסכמים שנחתמו, וכי בלוגרין לא תרמה שום תרומה מדעית לפיתוחו של המוצר. בלוגרין בחרה שלא להציג ראיות מטעמה.

26. ביום 4.1.2021 ניתן פסק דינו של בית משפט קמא אשר דחה את תביעתה של בלוגרין במלואה. לעניין טענתה של בלוגרין לבעלות בידע ובטכנולוגיה שפיתחה אוריס, נקבע כי ההסכמים השונים שנחתמו בין הצדדים אינם מקנים לבלוגרין בעלות בידע זה, וכי אין מקום להידרש לטענות בדבר הסכמות בעל-פה בין הצדדים, שעה שעסקינן בהסכמים מסחריים שנחתמו על-ידי צדדים מיוצגים וכאשר הצדדים עצמם התנהלו ביניהם באמצעות מסמכים בכתב; בנוגע לטענת בלוגרין להפרת חובת הסודיות על-ידי אוריס נקבע כי דווקא בלוגרין היא זו שהפרה את חובת הסודיות, במסגרת התקשרותה עם צד ג', בעוד שאוריס קיימה את הסכם הסודיות ולא העבירה ללוקסמבורג כל מידע שמקורו בבלוגרין. בעניין זה קבע בית משפט קמא כי נוכח הפרתו של הסכם הסודיות על ידי בלוגרין, יש לקבוע כי אוריס אינה כפופה עוד להסכם זה, והיא רשאית לסחור בידע שברשותה ללא מגבלות של סודיות. אקדים ואומר כי אני סבור שבית משפט קמא שגה בקביעתו לפיה נוכח הפרת הסכם הסודיות על-ידי בלוגרין, אוריס אינה חבה בחובת סודיות – ולעניין זה עוד אדרש בהמשך.

27. בנוסף לאמור, קבע בית משפט קמא את הקביעות הבאות בנוגע להתנהלותה של בלוגרין: במקביל לקיומם של הסכמי הייצור בלוגרין התקשרה עם גורם שלישי ליצירת מוצר להדברת אצות, במטרה להחליף את אוריס כיצרנית. נקבע כי התנהלות זו היתה נגועה בחוסר תום-לב, שכן היא חותרת תחת כוונת הצדדים בהסכמי הייצור לפעול במשותף; כן נקבע שההתקשרות עם הגורם השלישי היתה זאת שהביאה לביטולם של הסכמי הייצור על-ידי בלוגרין, שהשתמשה בטענה שאוריס הפרה את הסכם הסודיות – טענה שהתבררה כבלתי-נכונה – כאמתלה להשתחררות מהסכמי הייצור; לבסוף, נקבע כי תכליתו של ההליך המשפטי שנקטה בלוגרין אינה אלא ניסיון למנוע תחרות.

28. נוכח קביעותיו האמורות, דחה בית משפט קמא את תביעתה של בלוגרין במלואה. לעומת זאת, קיבל בית משפט קמא את תביעתה של אוריס לסעד הצהרתי לפיו אוריס רשאית לעשות בידע ובטכנולוגיה שפיתחה כראות עיניה, ללא מגבלה או סייג, כולל ידע אשר פותח בהתבסס על סודות מסחריים שהעבירה לה בלוגרין; בית המשפט דחה את כל הבקשות לסעדים הכספיים שנבעו כתביעה שכנגד, למעט חיוב בלוגרין בסך של 5,382 ש"ח, שיישאו ריבית והצמדה החל מיום 17.7.2018 ועד למועד התשלום בפועל. הצדדים לא ערערו על קביעותיו של בית משפט קמא בנוגע לסעדים הכספיים כתביעה שכנגד; ומשכך, איני רואה מקום להידרש לסעדים אלו.
29. לעניין ההוצאות, קבע בית משפט קמא כי על-אף שתביעתה של בלוגרין נדחתה, כל צד יישא בהוצאותיו. בית משפט קמא נימק החלטתו זו בכך שמרביתה של התביעה שכנגד מטעמה של אוריס נדחתה, וכי לוכסמבורג קיימה משא ומתן עם אוריס לרכישת הידע והטכנולוגיה שברשותה של אוריס, "למרות ידיעתה את מגבלת הסודיות".
30. על פסק דין זה הגישה בלוגרין את הערעור שלפנינו.

טענות הצדדים בערעור

31. בפתח הדברים, אציין כי מרביתו ככולו של הערעור נסוב על קביעותיו העובדתיות של בית משפט קמא בנוגע לחלקה של אוריס בפיתוח המוצר, ולטיב המשא ומתן שהתקיים בין אוריס ללוקסמבורג בשנת 2018. קביעותיו של בית משפט קמא בעניינים אלה בוססו על חומר הראיות אשר הונח לפניו, ובפרט על התרשמותו הבלתי אמצעית מעדי הצדדים. הלכה היא עמנו כי "בית המשפט שלערעור לא יטה להתערב בממצאי עובדה ומהימנות שנקבעו על-ידי הערכאה המבררת והמבוססים על מארג הראיות ושמיעת העדויות לפניה באופן בלתי אמצעי" (ראו, מני רבים: ע"א 8329/16 טרנס אטלס בע"מ נ' אליהו פרחי בדי ריפוד בע"מ, פסקה 16 והאסמכתאות שם (4.6.2018)). בענייננו, לא נמצא כל טעם שבכוחו להצדיק חריגה מכלל יסודי זה. נוכח האמור, איני רואה מקום להידרש בהרחבה לטענותיה של בלוגרין אשר נוגעות לקביעותיו העובדתיות של בית משפט קמא.
32. אוסיף ואומר כי עסקינן בחוזים מסחריים אשר נכרתו בין גורמים עסקיים שהיו מיוצגים על ידי עורכי דין. במקרים כאלה, זכויותיהם של הצדדים תיקבענה בהתאם להסכמותיהם הכתובות, כפי שבאו לידי ביטוי בחוזים עליהם חתמו; ובענייננו: בראש ובראשונה, בהסכמי הייצור. נוכח האמור, איני רואה מקום להתייחס בהרחבה לטענותיה של בלוגרין אשר נוגעות לנסיבות מהן משתמעת "כוונת הצדדים" או "תכלית ההסכמים". בדין קבע בית משפט קמא כי אין לקבל טענות אלה באשר הן עומדות מול הסדרים חוזיים כתובים ומפורשים שאינם לוקים בשום אי-בהירות או ערפול. ידע כל צד לחוזה עסקי, כי מטרתו וכוונותיו צריכות לבוא לידי ביטוי מפורש בחוזה עליו הוא

חותם; וכי לא תִשְׁמַעְנָה טענות לפיהן ההסכם החתום אינו משקף, כביכול, את כוונת הצדדים או את תכליתו (ראו: ע"א 7649/18 ביבי כבישים נפד ופיתוח בע"מ נ' רכבת ישראל בע"מ, פסקאות 13-15 לפסק דיני (20.11.2019) (להלן: עניין ביבי כבישים)).

ומכאן לטענותיה של בלוגרין.

33. בבסיס הערעור עומד רצונה של בלוגרין בקבלת סעד הצהרתי, אשר ימנע מאוריס לעשות כל שימוש בידע, לרבות טכנולוגיה, אותו צברה במסגרת פיתוח המוצר.
34. לטענת בלוגרין, היא זכאית לסעד זה משני טעמים עצמאיים; ואלה הם:

(1) ההסכמים השונים מקנים את הבעלות בידע האמור לבלוגרין – בעניין זה, מבקשת בלוגרין להסתמך על ההסכמות הלא כתובות, שלטענתה התגבשו בין הצדדים, כמו גם על "תכליתם" של הסכמי הייצור, אולם לא על נוסחם של ההסכמים אשר נחתמו בין הצדדים.

(2) הסכם הסודיות, כמו גם הוראות דין שונות, מונעים מאוריס את האפשרות לעשות שימוש בידע אותו פיתחה ללא הסכמתה של בלוגרין, וזאת מאחר שחלק מהידע שפותח מתבסס על סודות מסחריים אותם העבירה בלוגרין לאוריס.

35. בתשובתה לערעור, טענה לוכסמבורג כי מדובר בערעור אשר נסוב כל-כולו על קביעותיו העובדתיות של בית משפט קמא, בהן בית משפט שלערעור יימנע מלהתערב; כן הדגישה לוכסמבורג את קביעתו העובדתית של בית משפט קמא, אשר אינה שנויה במחלוקת, ולפיה לוכסמבורג לא נחשפה למידע של בלוגרין והצהירה כי היא גם אינה מתכוונת להיחשף למידע שכזה.

36. גם אוריס ביקשה לסמוך את ידיה על פסק דינו של בית משפט קמא, בטענה שהוא מבוסס בעיקרו על הכרעות עובדתיות. כן הדגישה אוריס כי היא לא הפרה את הסכם הסודיות, בעוד בלוגרין הפרה הן את הסכם הסודיות – במסגרת התקשרותה עם הגורם השלישי אשר נזכר לעיל; והן את הסכמי הייצור – בכך שביטלה אותם ללא צידוק ובחוסר תום-לב.

דיון והכרעה

37. הנני סבור שבדין דחה בית משפט קמא את תביעתה של בלוגרין, וזאת מהטעם שההסכמים שכרתו בלוגרין ואוריס אינם מקנים לבלוגרין זכויות בידע שפיתחה אוריס. מסיבה זו, לא היה מקום לקבל את תביעתה של בלוגרין שסעדיה המבוקשים מתבססים, בעיקרם, על הטענה שהזכויות בידע שייכות לה. עם זאת, הנני סבור שבית משפט קמא טעה בהחליטו להעניק לאוריס את הסעד ההצהרתי שנתבע על-ידיה באופן אשר פתר את

אוריס מחובת הסודיות שמוטלת עליה. נוכח האמור, אציע לחבריי שנדחה את הערעור, אולם נבהיר כי זכותה של אוריס לעשות שימוש בידע שפיתחה כפוף לחובת הסודיות אשר מוטלת עליה מכוחו של הסכם הסודיות או מכוח דין.

38. נימוקי יפוטו לפי הסדר הבא: תחילה, אדון בטענת בלוגרין כי ההסכמים השונים הקנו לה זכויות בידע שפיתחה אוריס; לאחר מכן, אבחן את טענותיה של בלוגרין בנוגע לחובת הסודיות של אוריס.

ההסכמים קובעים כי הידע שצברה אוריס שייך לה

39. לטענת בלוגרין, הסכם בדיקת ההיתכנות, כמו גם הסכמי הייצור, קובעים כי כל תוצרי הפיתוח שיצרה אוריס מוקנים לה, לרבות הידע והטכנולוגיה שמאפשרים את ייצורו של המוצר. אני סבור כי בטענה זו אין ממש.

40. אפתח בטענותיה של בלוגרין בנוגע להסכם בדיקת ההיתכנות, אשר כזכור הינו חוזה שנכרת בין לוכסמבורג לאוריס ושבבלוגרין כלל לא הייתה צד לו. לטענת בלוגרין, יש לראות בה כצד לחוזה משני טעמים: (1) לוכסמבורג חתמה על הסכם בדיקת ההיתכנות כשליחתה של בלוגרין; ו-(2) לוכסמבורג המחתה את זכויותיה מכוחו של הסכם בדיקת ההיתכנות לאוריס. מדובר בטענות מוקשות במיוחד. בנוגע לטענת ההמחאה קבע בית משפט קמא, כעניין שבעובדה, כי המחאה כאמור לא הוכחה. בנוגע לטענת השליחות, טענה זו מוקשת – עד כדי היותה מופרכת מן היסוד – ממספר טעמים, ובהם: (1) מזכר ההבנות, לגביו נטען שהוא יוצר השליחות, לא נחתם וספק אם אי-פעם נכנס לתוקף; (2) אוריס ולוכסמבורג התנהלו ביניהן כאילו הן הצדדים לחוזה ובלוגרין אינה צד לו; וכן (3) ספק רב אם ניתן לראות במזכר ההבנות "יפוי כוח". בין כך ובין כך, לטעמי יש לדחות את טענת בלוגרין לפיה הסכם בדיקת ההיתכנות מקנה את הזכויות בידע שיפותח עבור לוכסמבורג; ומשכך הוא, אני רואה מקום להידרש לשאלה האם ומכוח מה קמו יחסי שליחות בין בלוגרין לאוריס, ומה משמעותם.

41. טענת בלוגרין בנוגע להסכם בדיקת ההיתכנות מתבססת על האמור בו, לפיו "החתימה על מסמך זה איננה מעניקה לצד א' [הכוונה ללוקסמבורג – א.ש.] זכויות כלשהם בטכנולוגיה שפותחה ע"י אוריס". לטענת בלוגרין, דברים אלו מכוונים לטכנולוגיה שפותחה על-ידי אוריס עד למועד כריתת החוזה, ובכך נוצר הסדר שלילי שקובע שכל ידע שיפותח על-ידי אוריס ממועד הכריתה והלאה יוקנה ללוקסמבורג. ראשית, אציין כי טענה זו, על פניה, לוקה בכשל לוגי הידוע כהנחת המבוקש. המשפט "אוריס אינה מקנה ללוקסמבורג שום זכויות בטכנולוגיה שפותחה על ידי אוריס" אינו משמיע שום התחייבות מצד אוריס להקנות ללוקסמבורג זכויות בטכנולוגיה שאוריס תפתח מאוחר יותר. פרשנותה זאת של בלוגרין גם אינה פרשנות מסתברת. אין זה ייתכן שכוונה להקנות ללוקסמבורג קניין רוחני רב-ערך לא באה לידי ביטוי בכתובים. בעולמם

של הסכמים כתובים אשר נכרתים בין גורמים עסקיים מתוחכמים, המיוצגים על ידי עורכי דין, דברים כאלה כמעט שלא קורים. הפרופוזיציה שדבר כה מהותי נלמד באמצעות הסדר שלילי, אשר כביכול משתמע מהוראה חוזית שדווקא שומרת על קניינו הרוחני של בעל הדין לו מיוחס החיוב הנטען נראית לי, בכל הכבוד, מופרכת.

42. לא זו אף זו. הסכמי הייצור אשר נכרתו כשלוש שנים לאחר החתימה על הסכם בדיקת ההיתכנות, כוללים תניה הזזה בעיקרה להוראה שציטטתי מתוך הסכם בדיקת ההיתכנות. בהסכם הייצור הראשון נקבע כי "החתימה על מסמך זה איננה מעניקה לצד ב' [בלוגרין – א.ש.] זכויות כלשהן בטכנולוגיה אשר פותחה על ידי אוריס ואשר כוללת את חומרי הציפוי ותהליך הציפוי של החומרים, אשר סופקו על ידי צד ב' [בלוגרין – א.ש.]". בהסכם הייצור השני שונתה ההוראה האמורה ונקבע בה כך: "החתימה על מסמך זה איננה מעניקה לאף צד זכויות כלשהן בטכנולוגיה, בפיתוחים או בזכויות השייכות לצד שכנגד". כאמור, פרשנותה של בלוגרין לתניה זו בהסכם בדיקת ההיתכנות הינה זו: התניה מתייחסת לידע שצברה אוריס עד למועד כריתת החוזה. אלא שהסכמי הייצור נחתמו, לטענת בלוגרין עצמה, אחרי שהסתיים הליך הפיתוח (ראו: פסקאות 49 ו-51 לסיכומי בלוגרין בערעור). אם הייתה בלוגרין עקבית בפרשנותה, היה עליה לטעון שבהתאם לתניות האמורות בהסכמי הייצור כל הידע שצברה אוריס במסגרת הליכי הפיתוח – ללא יוצא מן הכלל – שייך לה. דא עקא, טענה כאמור עומדת בניגוד להסכם הכתוב, בדיוק כמו הטענה המצומצמת יותר שנישאת בפיה של בלוגרין. מובן הוא גם שהאמור בהסכמי הייצור – הסכמים שנכרתו אחרי הסכם בדיקת ההיתכנות – גוברים על האמור בהסכם בדיקת ההיתכנות. מכאן עולה המסקנה הפשוטה כי הן הסכמי הייצור והן הסכם בדיקת ההיתכנות קבעו כי הידע שפיתחה אוריס שייך לה ורק לה.

43. ולבסוף, אוריס ולוכסמבורג – כזכור, הצדדים להסכם בדיקת ההיתכנות – סברו שהסכם בדיקת ההיתכנות אינו מקנה את הזכויות בידע ללוכסמבורג. מטעם זה, השתיים ניהלו ביניהן משא ומתן למכירת הידע מאוריס ללוכסמבורג. במקרים בהם התנהגות הצדדים אינה חורגת מהמתחם הלשוני של הסכם, "כלל ידוע הוא כי התנהגות הצדדים להסכם לאחר כריתתו מהווה כלי פרשני רב משמעות, אשר יש בו כדי להעיד על כוונת הצדדים בשעת ההתקשרות ועל האופן שבו הצדדים עצמם הבינו את החוזה" (ראו: רע"א 3961/10 המוסד לביטוח לאומי נ' סהר חברה לתביעות בע"מ, פסקה 33 לפסק דינו של המשנה לנשיאה א' ריבלין והאסמכתאות שם (26.2.2012)).

44. נוכח כל האמור, הנני דוחה את טענתה של בלוגרין לפיה הסכם בדיקת ההיתכנות, ככל שחל ביחס אליה, הקנה לה זכויות כלשהן בידע של אוריס.

45. ומכאן להסכמי הייצור, ההסכמים היחידים שנכרתו בין בלוגרין לאוריס. טענותיה של בלוגרין ביחס להסכמי הייצור אינן מסתמכות על לשונם של הסכמי הייצור שנכרתו – הווה אומר: בלוגרין אינה מפנה לסעיף זה או אחר בחוזים השונים. חלף זאת,

מעלה בלוגרין טענות כלליות לפיהן ההסכמים מקנים לה זכויות בידע שפיתחה אוריס, הגם שהדבר לא נכתב בהסכמים. כך, בלוגרין טוענת, מבלי לתמוך זאת בלשון הסכמי הייצור, כי הסכמי הייצור הינם למעשה "הסכמי פיתוח", אשר בהתאם להם אוריס הינה "קבלנית משנה" של בלוגרין. בהינתן שעסקינן בהסכמי פיתוח וביחסי מזמין-קבלן משנה, מפנה אותנו בלוגרין לנוהג המקובל לטענתה בחוזי קבלנות, אשר לפיו המזמין רוכש את הידע שמפתח קבלן המשנה. כן טוענת בלוגרין כי אין כל "היגיון כלכלי או מסחרי" בכך שאוריס תיוותר עם הזכויות בידע אותו פיתחה.

46. בטענות אלה, ובטענות שנלוות אליהן, אין כל ממש. כאמור, לפנינו חוזים עסקיים מפורטים אשר נכרתו בין שני צדדים שהיו מיוצגים על ידי עורכי דין. חוזים כאלה – חוזים עסקיים עם התנאה מלאה – אינם משאירים שום מקום לטענות בנוגע לזכויות חוזיות שאינן נסמכות על האמור בחוזה גופו (ראו: עניין ביבי כבישים, פסקאות 17-11 לפסק דיני ופסקאות 5-7 לפסק דינו של השופט ע' גרוסקופף; דנ"א 8100/19 ביבי כבישים ע"פ ופיתוח בע"מ נ' רכבת ישראל בע"מ, פסקה 17 להחלטת הנשיאה א' חיות (19.4.2020)).

47. נוסחם של הסכמי הייצור, מהם מתעלמת בלוגרין, הינו ברור ומפורש. מנוסח זה עולה כי הסכמי הייצור אינם הסכמי פיתוח או קבלנות משנה, כי אם חוזים למתן שירותים, ותו לא. כן קובעים הסכמי הייצור, ואף זאת בצורה ברורה ומפורשת, כי הצדדים אינם מעוניינים להעביר ביניהם זכויות כלשהן בקניין רוחני, וכי כל צד שומר על זכויותיו. אפרט את האמור.

אפתח במבוא להסכמי הייצור, ממנו נלמדת תכליתם וכוונת הצדדים ביחס אליהם. במבוא להסכם הייצור הראשון נאמר כי "בלוגרין פנתה לאוריס על מנת שתבצע ציפוי של החומרים הבאים באמצעות חומרי הציפוי והתהליך שבבעלותה [...]". (נוסח דומה קיים גם בהסכם הייצור השני). הווה אומר: בבסיס ההתקשרות בין הצדדים עומדת פנייתה של בלוגרין לאוריס בבקשה שאוריס תספק לבלוגרין שירות של ציפוי חומרים. הא ותו לא.

48. גם תוכנם של הסכמי הייצור מלמדים כי החוזה שנכרת בין הצדדים אינו כולל התחייבות כלשהי לפיתוח. כך, התחייבויות אוריס כוללות, לענייננו, ציפויים של החומרים שסוכמו ואספקת המוצרים המצופים לבלוגרין, אולם ההתחייבויות אינן כוללות כל התחייבות של אוריס לפיתוח.

49. העולה מהאמור הוא כי בניגוד לנטען על-ידי בלוגרין, הסכמי הייצור אינם הסכמי פיתוח ואינם הסכמי קבלנות משנה, כי אם הסכמים למתן שירותים במסגרתם התחייבה אוריס לספק לבלוגרין שירות בדמות ציפויים של חומרים אותם תעביר לה

בלוגרין, באמצעות הטכנולוגיה שברשותה של אוריס. כאמור, אוריס גם שמרה על זכותה בטכנולוגיה זו – דבר שאף הוא נקבע בלשון מפורשת בהסכמי הייצור.

50. מעבר לאמור, טענתה של בלוגרין לפיה ההסכמים הינם הסכמי פיתוח סותרת את טענתה בסיכומה לפנינו, לפיה הליך הפיתוח הסתיים עובר לכריתת הסכמי הייצור (ראו: פסקאות 49 ו-51 לסיכומי בלוגרין בערעור). יתרה מכך: בהינתן שהסכמי הייצור נכרתו לאחר סיומם של הליכי הפיתוח, צפוי היה שככל שיש בכוונת הצדדים להעביר זכויות בקניין רוחני הדבר ייאמר מפורשות בהסכמים אלה, במיוחד כשהצדדים ייחסו לכך משמעות רבה. אשוב ואדגיש כי עיון בהסכמי הייצור מגלה שלא זו בלבד שהצדדים לא התכוונו, במשתמע, להקנות לבלוגרין זכויות בקניינה הרוחני של אוריס, אלא שהצדדים אף דאגו להבהיר במפורש כי הסכמים אלה אינם מקנים לבלוגרין זכויות בקניינה הרוחני של אוריס. כך, בהסכם הייצור הראשון נקבע כי "החתימה על מסמך זה איננה מעניקה לצד ב' [בלוגרין – א.ש.] זכויות כלשהן בטכנולוגיה אשר פותחה על ידי אוריס ואשר כוללת את חומרי הציפוי ותהליך הציפוי של החומרים, אשר סופקו על ידי צד ב' [בלוגרין – א.ש.]". בהסכם הייצור השני שונתה ההוראה האמורה ונקבע בה כך: "החתימה על מסמך זה איננה מעניקה לאף צד זכויות כלשהן בטכנולוגיה, בפיתוחים או בזכויות השייכות לצד שכנגד". הוזה אומר: במסגרת הסכמי הייצור נקבע מפורשות שהצדדים אינם מעוניינים בהעברת זכויות בקניינם הרוחני. כפי שציינתי לעיל, בלוגרין עצמה טענה כי הפרשנות הנכונה של סעיפים מעין אלה היא שכל צד שומר על קניינו הרוחני עד למועד כריתת ההסכם. בהינתן שהסכמי הייצור נכרתו לאחר שהושלם הליך הפיתוח, משמעות הדבר, לשיטתה של בלוגרין עצמה, הוא שהזכויות בקניינה הרוחני של אוריס נשמרו בידה.

51. יובהר כי הסכם מכר יכול בהחלט לכלול מכירה של קניין רוחני – לצד הקניין הפיזי או בנפרד ממנו (ראו: איל זמיר פירוש לחוקי החוזים – חוק המכר, תשכ"ח-1968 40-39 (1987)). אלא שבענייננו-שלנו, כאמור, הסכמי הייצור התייחסו לקניין הרוחני של הצדדים וקבעו כי כל צד שומר על זכויותיו. בנסיבות אלה, בהן הצדדים הסדירו בצורה ברורה ומפורשת את הזכויות הרלבנטיות בקניין רוחני – כך שכל אחד מהצדדים שומר על הקניין הרוחני שבידיו ושאותו פיתח – לא נוכל, וממילא לא נרצה, לחרוג מהסדרה זו.

52. אכן, ייתכן שעל-מנת לספק את המוצר המצופה, כפי שהתחייבה אוריס, היא נדרשה לבצע הליכי פיתוח. אלא שהליך הפיתוח הנדרש, כשלעצמו, אינו חלק מחיוביה החוזיים של אוריס, ובוודאי שהסכמי הייצור אינם מקנים לבלוגרין זכויות כלשהן בהליך הפיתוח. כך, לו יתואר מצב שבו אוריס כשלה בהליך הפיתוח, דבר זה לא היה פותר אותה מהתחייבותה לספק את המוצר. ומנגד: ככל שיש ערך בהליך הפיתוח כשלעצמו, ערך זה שייך לאוריס, והוא אינו שייך לבלוגרין.

53. נוכח האמור, איני רואה מקום להידרש לטענת בלוגרין לפיה הנוהג בהסכמי קבלנות משנה הוא שהמזמין קונה את הזכויות בתוצרי הפיתוח. אציין, כי מבחינה מושגית ההסכם שלפנינו הינו הסכם קבלנות, שכן ככלל חוזה למתן שירותים הינו חוזה קבלנות (ראו: סעיף 8(ב) לחוק חוזה קבלנות, התשל"ד-1968; ע"א 368/77 זיקית מפעלי צביעה, הדפסה ואשפורה בע"מ נ' סריגי אלדיט בע"מ, פ"ד לב(3) 487 (1978); איל זמיר פירוש לחוקי החוזים – חוק חוזה קבלנות, תשל"ד-1974 90-92 (1994) (להלן: זמיר). כן ראו פרקים 3-4 לחלק משנה שלישי בחלק שלישי להצעת חוק דיני ממונות, התשע"א-2011, ה"ח הממשלה 700, אשר מציעים להבחין בין חוזה קבלנות לבין חוזה שירות ודברי ההסבר שם), אלא שחוזה קבלנות אינו חוזה קבלנות משנה (ראו: זמיר, בעמ' 209-181).

יתרה מכך, גם לו יתואר כי אכן לפנינו חוזה קבלנות משנה, ולא הסכם קבלנות, לא היה בכך לסייע לבלוגרין, מקום בו הצדדים לחוזה הסכימו בצורה מפורשת על אופן הסדרת היחסים ביניהם. חופש החוזים מאפשר לצדדים לכרות כל חוזה שבו יחפצו, בכפוף לדין; ובעלי-דין ממילא חופשיים לכרות ביניהם חוזה קבלנות משנה בהם קבלן המשנה הוא זה שרוכש זכויות בתוצרי הפיתוח. אכן, במקרים מסוימים ניתן לפנות לנוהג ככלי להשלמת החסר בחוזה, אולם תנאי מקדמי לפנייה לנוהג להשלמת החוזה הוא שיש תִּסְרָ, קרי: שהנושא לא הוסדר בחוזה (ראו: סעיף 26 לחוק החוזים; ע"א 5786/15 אזורים חברה להשקעות בפיתוח ובבנין בע"מ נ' חסן, פסקה 28 (3.9.2017); ע"א 6290/18 עזבון טמירה פינצ'וק ז"ל נ' הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, פסקה 41 (2.5.2021)). במילים אחרות: להסתמכות על נוהג כמקור להשלמתו של חוזה יהא מקום רק כאשר "אין יש" ו"יש אין".

54. בענייננו, כאמור, נושא הזכויות בקניין הרוחני הוסדרו באופן מלא וממצה; ומשכך הוא, אף אם היה עולה בידה של בלוגרין לשכנענו כי לפנינו הסכם קבלנות משנה, לא היה מקום להידרש לנוהג בנושא שהצדדים הסדירו ביניהם בצורה מפורשת וברורה.

55. מטעמים דומים, יש לדחות את טענתה של בלוגרין לפיה התנהלותה, אשר כוללת את היותה גורם דומיננטי בפיתוחו של המוצר, מלמדת על תכליתם של הסכמי הייצור ועל כוונת הצדדים להקנות לבלוגרין את הזכויות במוצר. מעבר לכך שטענתה להיותה הגורם הדומיננטי בפיתוח של המוצר נדחתה על-ידי בית משפט קמא, אומד דעתם של הצדדים לחוזה נלמד, בראש ובראשונה, מלשונו של החוזה (ראו: סעיף 25(א) לחוק החוזים; ע"מ 1122/22 מדינת ישראל – רשות מקרקעין ישראל נ' סאב ניהול יזמות והשקעות בע"מ, פסקה 18 (1.1.2023); רע"א 6810/21 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' ברנובייט בע"מ, פסקה 12 (20.10.2022)). בהינתן שבענייננו-שלנו הוראות החוזים

עליהם חתמו הצדדים אינן מותירות מקום לספק בדבר כוונתם, ובמיוחד כאשר עסקינן בהסכמים עסקיים בין צדדים מיוצגים, הרי שכפי שכבר אמרתי אין מקום להישמע לטענות לפיהן כוונת הצדדים "האמתית" חורגת מהכוונה המשתמעת מהחוזה. ככל שבלוגרין חתמה על חוזה שאינו משקף את כוונתה האמתית, הרי שתקלה זו מונחת לפתחה. ובאשר לתפקידם של בתי המשפט בכגון דא, דומני כי כבר אמרתי די – כאן ובפסקי דין אחרים (ראו, בין היתר: עניין ביבי בבישים, פסקה 14 לפסק דיני; ע"א 7669/18 זהבי נ' זהבי, פסקה 30 (8.12.2019); ע"א 8553/19 אלכסנדר אורן בע"מ נ' כהן, פסקה 22 לפסק דיני (17.11.2020); ע"א 6879/19 זאפ גרופ בע"מ נ' ווליו בייס בע"מ, פסקה 14 (17.2.2022)) – על הצורך לשים קץ לסיפורים על כוונות ועל הסכמות בלתי-כתובות, שאחד מבעלי החוזה מספר אחרי שחתם על הסכם עסקי מפורט עם התנאה מלאה.

56. לסיכום – בהסכמי הייצור התחייבה בלוגרין לספק לאוריס שירות מסוים. התחייבות זו לא כללה התייחסות לפיתוח, והחוזה אינו מטיל על אוריס כל חובה בעניין זה. מעבר לכך, סוכם בין הצדדים בצורה מפורשת כי זכויותיו של כל צד בקניין הרוחני תישמרנה, וכי אין בהסכמי הייצור כדי להעביר זכויות בקניין הרוחני מצד אחד אל משנהו. נוכח האמור, מן הדין לדחות את טענתה של בלוגרין לפיה הסכמי הייצור כביכול מקנים לה זכות בידע ובטכנולוגיה שצברה אוריס במסגרת פיתוחו של המוצר.

חובת הסודיות המוטלת על הצדדים

57. ומכאן לטענתה השנייה של בלוגרין, לפיה זכותה של אוריס להשתמש בידע שברשותה כפופה לחובת סודיות אשר מוטלת עליה. אקדים אחרית לראשית, ואומר כי בעניין זה מצאתי לנכון לקבל את טענתה של בלוגרין לפיה אוריס חבה חובת סודיות. ברם, אינני סבור שחובה זו מונעת מאוריס לעשות שימוש מסחרי-עסקי, או שימוש אקדמי, בידע שברשותה.

58. אפרט את עמדתי.

59. כזכור, במסגרת הסכם הסודיות עליו חתמו בלוגרין ואוריס ביום 18.1.2016 קיבלו על עצמן שתי החברות חובת סודיות הדדית. גם בהסכמי הייצור ציינו החברות כי הסכם הסודיות יעמוד בתוקפו; ואפילו כאשר בלוגרין בחרה להודיע, בחוסר תום-לב, על ביטול הסכמי הייצור, הצדדים הסכימו שהסכם הסודיות יעמוד בתוקפו. לטענת בלוגרין, לצד חובת הסודיות אשר קמה מכוחו של הסכם הסודיות, אוריס חבה בחובת סודיות גם מכוחן של הוראות דין ספציפיות.

60. כאמור, בית משפט קמא קבע, כעניין שבעובדה, כי בלוגרין הפרה את הסכם הסודיות בשל התקשרותה עם גורם שלישי בחוזה להספקת מוצר חלופי למוצר אותו סיפקה אוריס. נוכח קביעתו זו, שיחרר בית משפט קמא את אוריס מכבליה של הסכם

הסודיות, והלכה למעשה קבע כי הפרת ההסכם על-ידי בלוגרין מפקיעה את תוקפו, כך שהצדדים אינם כפופים לו עוד.

61. לטענת בלוגרין, שגה בית משפט קמא הן בקביעתו העובדתית – לפיה בלוגרין הפרה את הסכם הסודיות – והן בקביעתו המשפטית, לפיה הפרת ההסכם על-ידי בלוגרין מפקיעה את תוקפו, כך שאוריס אינה מחוייבת לו עוד.

62. בכל הנוגע לטענותיה העובדתיות של בלוגרין, לפיהן היא לא הפרה את הסכם הסודיות – הרי שגם בעניין זה אין עמנו מקום לסטות מהכלל לפיו ערכאת הערעור לא תתערב בקביעותיה העובדתיות של הערכאה הדיונית. עם זאת, הנני סבור כי יש צדק בטענתה של בלוגרין כי שגה בית משפט קמא כאשר קבע שנוכח הפרתו של הסכם הסודיות על ידי בלוגרין, אוריס אינה כפופה עוד לאותו הסכם.

63. כידוע, הסעדים בגין הפרת חוזה מוסדרים, בעיקרם, בחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), התשל"א-1970 (להלן: חוק התרופות). בניגוד למה שנקבע בפסק הדין קמא, הפרתו של חוזה אינה מביאה, מיה וביה, לפקיעתו של החוזה שהופר ולביטול הדדי של החיובים שנקבעו בו. למעשה, ההיפך הוא הנכון. במקרה של הפרת חוזה ברירת המחדל היא שהחוזה עומד בתוקפו, כאשר רק בהתקיים התנאים אשר מאפשרים לנפגע להודיע על ביטול החוזה (ראו: סעיף 7 לחוק התרופות), ובמידה שהנפגע יבחר להודיע על ביטול החוזה (ראו: סעיף 2 לחוק התרופות), ויעשה זאת בהתאם לתנאים שנקבעו ביחס להודעת הביטול (ראו: סעיף 8 לחוק התרופות) – יבוטל החוזה. אולם, ככל שהנפגע אינו מעוניין בכך, אינו זכאי לכך נוכח אי-קיומם של התנאים הנדרשים לביטול החוזה; או אם הנפגע לא הודיע לצד המפר על ביטול החוזה בהתאם למתווה אשר נקבע בחוק התרופות – החוזה יעמוד בתוקפו.

64. בענייננו שלנו לא התקיימו התנאים הדרושים על-מנת להורות על ביטולו של הסכם הסודיות. ראשית, אוריס לא הודיעה על ביטולו של הסכם הסודיות – לא תוך זמן סביר מהמועד שנודע לה על ההפרה, ולא בכלל. למעשה, במסגרת סיכומיה בפני בית משפט קמא ביקשה אוריס סעד אשר מצהיר על תוקפו של הסכם הסודיות ביחס לבלוגרין (ראו: סעיף 125.ו. לסיכומי אוריס בבית משפט קמא). אחרי שידענו כי אוריס, הנפגעת מהפרת ההסכם, לא תבעה את זכות הביטול, לא היה מקום להורות על בטלותו של ההסכם – לא ביחס לאוריס ולא ביחס לבלוגרין; שנית, בית משפט קמא לא קיים דיון בשאלה האם הפרת הסכם הסודיות על-ידי בלוגרין הינה הפרה יסודית, ואם לאו, שאלה שבלעדיה לא ניתן היה לקבוע שלחברת אוריס עומדת הזכות להודיע על ביטול ההסכם. יתרה מכך: בית משפט קמא כלל לא התייחס לפרטי ההפרה – דוגמת השאלה מהו בדיוק הסוד המסחרי של אוריס אותו חשפה בלוגרין – והסתפק בקביעה סתמית לפיה בלוגרין הפרה את הסכם הסודיות.

65. בנסיבות אלו, ובמיוחד בהינתן שאוריס עצמה לא ביקשה את ביטולו של הסכם הסודיות, כי אם דווקא את אכיפתו – לא היה מקום להורות על בטלותו של הסכם זה. הסכם הסודיות עומד אפוא בתוקפו – הן ביחס לבלוגרין והן ביחס לאוריס.

66. בהקשר זה יובהר, שעל-אף שהסכם הסודיות עומד בתוקפו, אין בכך כדי לקבל את ערעורה של בלוגרין בכל הנוגע לתביעה אותה הגישה. הסיבה לכך היא שקיומו של הסכם הסודיות והקביעה שבלוגרין ואוריס כפופות אליו, אינם מוליכים אל הסעדים אשר התבקשו בתובענתה של בלוגרין. כזכור, במסגרת תביעתה של בלוגרין התבקשו הסעדים הבאים: (1) הצהרה כי הזכויות בידע שצברה אוריס שייכות לבלוגרין; (2) הצהרה לפיה אוריס ולוכסמבורג מנועות מלעשות שימוש בידע שפיתחה אוריס; וכן (3) להורות לאוריס ולוכסמבורג להשמיד את הידע שפיתחה אוריס, ככל שהוא ברשותן. בכל הנוגע לסעדים (1) ו-(3), אחרי שידענו כי הזכויות בידע שייכות לאוריס, יש לדחותם, שכן סעדים אלה רלבנטיים אך ורק במידה והידע של אוריס שייך לבלוגרין. בנוגע לסעד (2) – ייתכן שהיה מקום ליתן סעד זה לבלוגרין אם בלוגרין הייתה מצליחה להוכיח את טענתה כי הידע שצברה אוריס מתבסס באופן בלתי ניתן להפרדה על הידע אותו העבירה לה בלוגרין, באופן שכל פעולה בידע שפיתחה אוריס מהווה הפרה של חובת הסודיות. אלא שבית משפט קמא דחה טענה עובדתית זו בקבעו שתדומתה של בלוגרין לפיתוח המוצר הייתה משנית; וגם בעניין זה בלוגרין לא הצביעה על טעם של ממש אשר יכול היה להצדיק התערבות חריגה מצדנו בקביעתה העובדתית של הערכאה הדיונית. נוכח האמור, ואחרי שידענו כי בלוגרין אינה זכאית לשום סעד מבין שלושת הסעדים שהתבקשו בכתב תביעתה, לא נותר לנו אלא לאשר את שורתו התחתונה של בית משפט קמא שדחה את תביעתה של בלוגרין.

67. שונים הם הדברים ביחס לסעד ההצהרתי שנפסק בתביעה שכנגד, ואשר במסגרתו נקבע כי אוריס רשאית לעשות כרצונה במידע שברשותה, מבלי שתהא כפופה לחובת סודיות. סבורני כי בית משפט קמא הלך צעד אחד רחוק מדי בהחליטו לפתור את אוריס מחובתה על פי דין ועל-פי ההסכם עליו חתמה.

68. כאמור, בלוגרין ואוריס חתמו על הסכם אשר מגן עליהן משימוש בסודות מסחריים אותם יחליפו ביניהן. משכך הוא, ובהינתן שהסכם הסודיות עומד בתוקפו, אוריס מוגבלת בשימוש אותו היא עושה בסודות מסחריים שהועברו לה על-ידי בלוגרין, ככל שאלה הועברו. ייתכן גם, וכפי שטוענת בלוגרין, כי הסודות המסחריים שהועברו מוגנים אף בהוראות דין ספציפיות. אשר על כן, גם אם אוריס היא הבעלים של הידע שברשותה, היא אינה רשאית לעשות בו שימוש במידה ויש בכך כדי לפגוע בזכות מוגנת של בלוגרין, בין אם זכות זו מוגנת מכוח הסכם הסודיות ובין אם מכוחו של הדין.

69. נוכח האמור, אציע לחבריי שנתקן את פסק הדין קמא באופן אשר יבהיר כי הסכם הסודיות עומד בתוקפו ומחייב את שני הצדדים להסכם; כן נבהיר, בפרט, כי זכותה של

אוריס לעשות שימוש בידע שברשותה הינה כפופה לחובת הסודיות כלפי בלוגרין, אשר חלה עליה.

70. ער אני לכך שהתוצאה אליה הגעתי מעוררת קושי מסויים: בחוות דעתי לא נקבע מהו היקפה המדויק של חובת הסודיות אשר מוטלת על בעלות הדין. תוצאה זו תחייב את הצדדים לנקוט הליך נוסף ככל שיבקשו סעד בנוגע להפרת חובת הסודיות. תוצאה זו אינה רצויה. נוכח זאת, התלבטתי האם להתייחס להסכם הסודיות ולקבוע את גדריו, אולם, החלטתי להימנע מלעשות כן מכמה סיבות. ראשית, הצדדים עצמם, ובעקבותיהם בית משפט קמא, נמנעו מלהתייחס בצורה מפורטת להסכם הסודיות. בפרט, לא נדונה השאלה כיצד מסדיר הסכם הסודיות את השימוש בידע שפותח על ידי אחד הצדדים, על-בסיס ידע שנמסר לו על ידי הצד השני. כמו כן, לא נדונה השאלה מה מעמדן של הוראות הדין השונות אשר מקימות חובת סודיות מקום בו קיים הסכם סודיות; ומהו מעמדן של הוראות דין כאמור ביחס למידע אשר הועבר בין הצדדים עוד בטרם נחתם הסכם הסודיות, ככל שמידע כזה קיים. שנית, בלוגרין העלתה טענה כללית לפיה תוצרי הידע כולם מתבססים על ידע שמסרה לאוריס; ומשכך, יש לראות בכל הידע הרלבנטי כמוגן על ידי חובת סודיות. טענה זו נדחתה אמנם, אולם אין משמעות הדבר שאין בנמצא סודות מסחריים קונקרטיים אשר נמסרו לבלוגרין או לאוריס, ושביחס אליהם חלה חובת סודיות. אני סבור שלא יהא זה נכון לקיים דיון היפותטי על גדריה של חובת הסודיות אשר מוטלת על בעלי הדין – מבלי שתינתן התייחסות לסודות מסחריים קונקרטיים, אותם יהיה ניתן לבחון לאור הוראות הסכם הסודיות ולאור הדינים הכלליים שעניינם חובת סודיות.

71. אציע אפוא לחבריי שנגמנע מקביעה כלשהי ביחס להיקפה של חובת הסודיות אשר מוטלת על הצדדים, ונותיר סוגיה זו לבירור בהליך עתידי, ככל שהליך כזה ייפתח על ידי מי מהצדדים – אם הצדדים לא ישכילו להגיע להסכמות מחוץ לכותלי בית המשפט.

72. מובן הוא, כי הכללים בדבר מעשה-בית-דין יחולו על כל הליך עתידי כאמור, וזאת מבלי שיהיה בדברי אלה כדי להביע דעה – לכאן או לכאן – בדבר היקפו של מעשה-בית-דין.

סוף דבר

73. מכל הטעמים דלעיל, הנני מציע לחבריי כי נאשר את החלק בפסק הדין קמא אשר דוחה את תביעתה של בלוגרין. כמו כן מציע אני כי נשנה את הסעד ההצהרתי אשר הוענק לאוריס, ונצהיר כי אוריס רשאית לעשות כל אשר תחפוץ בידע אותו פיתחה, בכפוף לחובת הסודיות אשר מוטלת עליה.

74. עוד מציע אני לחבריי שנקבע כי המערערת, חברת בלוגרין, תישא בהוצאות המשיבות בסכום כולל של 30,000 ש"ח לכל משיבה (60,000 ש"ח בסה"כ) – זאת, בהתחשב באופי טענותיה וכן בכך שאנו דוחים את רוב-רובו של הערעור.

ש ו פ ט

השופט י' עמית:

אני מסכים.

1. כפי שציין חברי, השופט א' שטיין, ענייננו בחוזה למתן שירותים, וברגיל, הסכם למתן שירות, כאשר המזמין הוא שמספק את עיקר החומר, הוא הסכם קבלנות. במקרה דנן, המזמין (בלוגרין) שלחה לאוריס חומרים לצורך ציפויים, כך שלפנינו הסכם קבלנות.

ככלל, יש ממש בטענת בלוגרין לפיה ביחסי קבלן-מזמין, תוצר הפיתוח ששימש את הקבלן (נותן השירות) לצורך הייצור, שייך למזמין ששילם עבור הפיתוח. כך, לדוגמה, זכויות בתוכנה שייכות למזמין ששילם למפתח התוכנה (הקבלן) עבור פיתוח תוכנה שנועדה לשימוש מסוים של המזמין.

במקרה שלפנינו, בלוגרין כמזמין, שילמה לאוריס עבור פיתוח פורמולה לציפוי חומר להדברת אצות במאגרי מים. מכאן טענתה של בלוגרין כי הפורמולה שפיתח ד"ר יניב שייכת לה. ברם, ד"ר יניב, שתורתו-אומנותו בפיתוח פורמולות לציפוי והצפה (פלוטציה) ושחרור מושהה של חומרים שונים, ביקש לשייר לעצמו את הזכויות בפורמולה שפיתח לצורך ציפוי החומר להדברת אצות. כפי שהוכח, ד"ר יניב סירב להצעות למכירת הזכויות בידע (הפורמולציות) לרבות בדרך של תשלום תמלוגים, ואף שמר לעצמו את הזכות לרשום את הפורמולה כפטנט על שמו. בהסכמי הייצור נקבע אפוא במפורש שכל צד שומר על זכויותיו בקניין הרוחני, כך שנושא זה הוסדר על ידי הצדדים, ובהקשר זה אפנה להוראת סעיף 8(א) לחוק חוזה קבלנות תשל"ד-1974, הקובעת כי "הוראות חוק זה יחולו כשאין בדין אחר הוראות מיוחדות לענין הנדון, ובאין כוונה אחרת משתמעת מן ההסכם בין הצדדים".

ש ו פ ט

1. קראתי את חוות דעתו המקיפה של חברי, השופט א' שטיין.

התלבטתי ביחס לתוצאה של פסק הדין. זאת, מאחר שבסופו של דבר, וכפי שציין גם חברי, פסק הדין אינו פותר את מכלול המחלוקות האפשריות בין הצדדים, והוא מותיר אפשרות של מחלוקות והליכים עתידיים ביניהם בנוגע לנושאים שהיו בליבת המחלוקות נושא ההליך דנן. כך, כזכור, אחד הסעדים לו עתרה בלוגרין הוא סעד של צו מניעה קבוע שימנע מאוריס (ומלוקסמבורג) לעשות שימוש כלשהו בתוצרי הפיתוח או הידע של עבודת אוריס עבורה. מנגד, אוריס ביקשה שבית המשפט יצהיר כי היא רשאית להשתמש בחומרים ובתהליכים שהיא פיתחה מכוח הסכמי הייצור. חרף העובדה שזו הייתה אחת המחלוקות העיקריות בין הצדדים, הרי שבפועל, אין זה ברור, גם לאור פסק הדין, האם אוריס רשאית לעשות שימוש בתוצרי הפיתוח שלה, ואם כן – באיזה אופן ובאיזה היקף. זאת מאחר שפסק הדין לא תחם את היקפה והשלכתה של חובת הסודיות החלה עליה מכוח הסכם הסודיות.

2. חברי ניתח את מערכת ההסכמים בין בלוגרין לבין אוריס וקבע כי עולה מהם שהידע שאוריס צברה שייך לה. ואכן, גם לטעמי ניתן להסיק מנוסחם של הסכמי הייצור בין אוריס לבין בלוגרין שהם אינם כוללים העברה של זכויות בקניין רוחני וכי כל צד שומר על זכויותיו. משכך, הזכויות בתוצרי הפיתוח של אוריס לא עברו לבעלותה של בלוגרין מכוח מערך ההסכמים ביניהן.

ואולם, המסקנה ביחס לזכויותיה של אוריס בתוצרי הפיתוח "מתכרסמת" לנוכח מסקנתו הנוספת של חברי בדבר חובת הסודיות. מובן כי מבחינת אוריס, העיקר איננו בהצהרה אודות זכויות הקניין שלה בתוצרי הפיתוח, אלא בשאלה האם ובאיזו מידה היא רשאית לעשות בהם שימוש. בהקשר זה – קבע חברי כזכור כי אוריס אינה רשאית לעשות במידע שברשותה כרצונה, וזכותה לעשות כן כפופה לחובת הסודיות. אינני סבורה כי קביעה זו צריכה לשנות את המסקנה ביחס לזכויות הקניין הרוחני של הצדדים בתוצרי הפיתוח של אוריס. ואולם, התוצאה של הדברים היא כי אוריס נותרת עם סימן שאלה ביחס להיקף האפשרות שלה לעשות שימוש בתוצרי הפיתוח שבבעלותה, ועם חשש לתביעות נוספות שבמסגרתן נושא זה יצטרך להתברר.

3. שאלתי את עצמי האם ישנה דרך לפתור את הקושי הזה במסגרת פסק דינו הנוכחי. אני סבורה כי למרבה הצער דרך כזו אינה קיימת. הצדדים עצמם לא העלו טענות

מפורשות ומפורטות בהליך קמא בהתייחס להיקפה של חובת הסודיות ואופן הסדרתה במסגרת הסכם הסודיות. לכן, אין תועלת בהשבת הדיון לבית משפט קמא כדי שיברר עניין זה. מטעמים דומים לא ניתן לקבוע מסמרות ביחס להיקפה של חובת הסודיות אף בערכאתנו, כפי שקבע גם חברי. משכך, אין מנוס מהותרת עניין זה להכרעה עתידית.

לכן, ולאור האמור לעיל, אני מסכימה לפסק דינו של חברי השופט א' שטיין.

ש ו פ ט ת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט א' שטיין.

ניתן היום, ט"ו באדר התשפ"ג (8.3.2023).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט